

Otázka: Mezinárodní vztahy

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Šárka Simandlová

Mezinárodní vztahy

- Společenskovědní disciplína zabývající se zkoumáním bezpečnějších a efektivnějších prostředků pro organizaci vztahů mezi lidmi, společnostmi, vládami a ekonomikami a soustřeďuje se na vývoj a strukturu mezinárodních společenství.
- z politologie v 2. polovině 20. století
- základ: jazyky, kultura států
- oficiálně se začaly budovat po 1. sv.v

Vývoj

- dříve - vztahy řešil panovník - svatý Václav - ústup Němcům
- Grotius - všichni stejná práva - 1. myšlenka mez. vztahů
- Jiří z Poděbrad - 15. stol. spolupráce v Evropě -> odkazovala se na něj (V4)
- 1919 - vznik Společenství národů -> Cíl: zabránit další světové válce
- 1948 - konference UNESCO Paříž - Mezinárodní vztahy prohlášeny jako vědní disciplína, jako 4. větev politologie

Předmět

- vztahy mezi státy, zkoumá prostředí + změny, řeší způsoby přežití v mezinárodním

prostředí

Vztahy mezi státy

- mají různou podobu...hlavně v ekonomické rovině

Druhy podob:

- spolupráce
- konflikt
- indiference
- rivalita

Příklady vztahů mezi státy:

- kulturní (UNESCO)
- vojenská spolupráce
- věda a výzkum
- obchod
- školství

Formy mezinárodních vztahů

- **Mezistátní dohody a smlouvy** (deklarace, smlouvy...) – upravují vztahy mezi státy a vytvářejí základ pro mezinárodní spolupráci. Mohou být bilaterální (uzavřené mezi dvěma státy) nebo multilaterální (mezi více)
- **Mezinárodní organizace** – vyšší forma spolupráce mezi státy, díky nim nabývá spolupráce institucionální podoby. Státy na základě právního aktu postupují část svých pravomocí společným orgánům či se v nich snaží prosadit svůj vliv. Spolupráce států v rámci MO je trvalá a neustále se rozvíjí na rozdíl od smluv a dohod.

Subjekty mezinár. vztahů

Suverénní stát

- Rozhoduje sám o sobě i o zahraniční politice (navazování vztahů)
- Nezávislost státu na ostatních

Velmoci

- státy se zvláštním postavením, musí to uznat ostatní
- určují zahraniční politiku ostatních (ale není to nikde psáno)
- **neoficiální velmoci**
 - máme z nich strach respekt...mají vlastní at. zbraně
- **oficiální velmoci:**
 - mají na to „papír“
 - 5 stálých členů Rady bezpečnosti
 - USA, VB, Rusko, Čína, Francie

Mezinárodní organizace

- MO – Sv. Aliance (1815)- vznik po Vídeňském kongresu
- **Základní dělení:**
 - Vládní
 - Politici zastupují celý stát
 - OSN, NATO
 - Nevládní
 - Vznikají mezi lidmi
 - Skaut, Červený kříž, Lékaři bez hranic...
- **Význam:**
 - Platforma – místo, kde lze řešit problémy mezi státy
 - Účast – předvídání, jak se stát bude chovat

Mezinárodní organizace

Dělení:

- **Podle typu členství**
 - **Mezinárodní vládní** - členy jsou státy, resp. vlády států
 - **Mezinárodní nevládní** - členy jsou nestátní aktéři
 - **Hybridní** - státní i nestátní aktéři (Mezinárodní org. práce ILO)
- **Podle rozsahu členství**
 - **Limitované** - vyvíjejí činnost jen v některých částech světa
 - **Nelimitované** - celosvětová činnost, členy je většina států

Hlavní role MO

- **MO jako nástroj**
 - nejčastěji chápány jako nástroj politiky svých členů
 - je projevem moci těchto států, zastupuje jejich zájmy navenek
 - MO pak není samostatným aktérem a nedisponuje navenek vlastní autoritou
 - MO jako nástroj moci svých členů dominuje realistickému pojetí MV
- **MO jako aréna**
 - místo, kde se odehrává určitá činnost (poskytuje prostor, kde se setkávají členové organizace) jako diskutování, vyjednávání, dělání společných rozhodnutí
- **MO jako aktéři**
 - postupně utváří vlastní strukturu - umožňuje samostatné jednání a jistou nezávislost na členské základně
 - především liberální představa - vidí v MO samostatné aktéry v mezinárodním systému - schopni jednat autonomně

Mezinárodní politika

- pokračování vnitřní politiky, ovlivňována vnitrostátní situací
- utváří jak stát působí navenek
- tvoří ji státy, vládní a nevládní org., korporace, vědecké týmy,...
- činnost státu zaměřená k zajištění co nejpříznivějších vnějších podmínek pro jeho existenci

Dělení:

- **Izolacionistická** – minimální zahraniční styky, odmítání účasti v mez. politice
- **Liberální** – rozvíjení zahr. styků, snaha o spolupráci, státy uzavírají dohody a spojení

Mezinárodní dohody

- **Deklarace**
 - prohlášení
 - shrnutý podmínky
 - není závazná
 - právně vymahatelná
 - vyjadřuje záměr, obecné prohlášení
 - ti, co ji podepíší – signatáři
 - jednostranná
- **Smlouva**
 - právně vymahatelná
 - závazná
 - nejdůležitější zdroj mezinárodního práva
 - mezi dvěma nebo více státy
 - 2/vícestranná
 - Liberální x multilaterální

Procedura vytváření mezinárodní politiky

- Vyjednávání zplnomocněných odborníků - návrh - ukončeno parafou (předběžný popis)
- Provizorní přijetí zástupců stran - podepíší
- Ratifikace - definitivní schválení, potvrzení a podepsání
- Nabytí platnosti po výměně listin (pokud smlouva nestanoví jinak)

Nástroje mezinárodní politiky

- **Diplomacie** - umění vyjednat mezi zástupci různých států
- **Diplomat** - člověk, jehož funkcí je vyjednat, reprezentovat, informovat o své nebo hostitelské zemi, dohlédnout na zájmy svých občanů a starat se o zájmy správní
- **Velvyslanec, vyslanec, nuncius, rezident, charge d'affaires (dočasný zástupce), atašé (odborník pro urč. oblast)**
- **Konzul** - akreditován u cizí vlády - úkol prosazovat zájmy svých občanů před místními úřady - ve velkých městech, přístavech

Navazování diplomatických styků mezi dvěma státy

- **Uznání de iure** - ošetřeno právní normou, právně, na papíře
- **Uznání de facto** - to, co existuje, mělo by to předcházet ↑ realita

Opatření proti ohrožení míru

- **Rezoluce**

- většinou požadují ukončení vojenských agresí a mezinárodního násilí
- musí být schválena všemi stálými členy Rady bezpečnosti
- **Embargo** (zábrana)
 - nejmírnější donucovací prostředek OSN vůči státům, kt. porušují mír
 - oslabení vojenské síly států (X vývoz zbraní,...)
- **Sankce**
 - země je hospodářsky izolována od zbytku světa (s.hospodářské a plošné)
- **Bojkot**
 - státu je dočasně pozastaveno členství v MO
 - Omezení/přerušování diplomatických styků ->politická izolace státu
- **Vojenský zásah**
 - vojenská akce vedená vojsky OSN / pověřeným státem (většinou USA)
 - musí být souhlas všech 5stálých členů RB a nadpoloviční většiny nestálých členů
- **Mírová mise**
 - vojska OSN udržují mír v postižené oblasti (mohou zasáhnou proti narušitelům)
 - když je konflikt ukončen nebo se chýlí ke konci
- **Pozorovatelská mise**
 - pozorovatelé vysílání do oblastí napětí nebo přímo do konfliktu
 - nesmí do konfliktu zasahovat
- **Vyhlášení války**
 - formální akt (psaný/projev), kterým je vyhlášen vál.stav mezi 2/více státy

Válečný stav

- **Agrese** - ozbrojené počínání proti suverenitě
- **Anexe** - násilné připojení
- **Okupace** - dočasná kontrola nad cizím územím
- **Ukončení války**
 - **Kapitulace** - napadený stát složí zbraně a vzdá se
 - **Podrobení** - přiřazení jiného státu

Mezinárodní ekonomická spolupráce

- rozvojová pomoc, usnadnění přístupu na světové trhy
- ekonomické sankce, repatriace uprchlíků
- Její nutnost
 - **Liberalismus**
 - stát chrání národní ekonomiku před zahraniční konkurencí
 - nástroje
 - Clo - daň za dovoz výrobku
 - Kvóta - množstevní omezení
 - **Státní protekcionismus**
 - stát může odstraňovat bariéry mezinárodního obchodu nebo provádět ochranářskou politiku

Ekonomická spolupráce

různé úrovně:

- **Pásmo volného obchodu**
 - vzniká zóna volného obchodu

- členské státy se zavážou odstranit překážky - zruší cla a množstevní kvóty

- **Celní unie**

- odstranění bariéry volného obchodu
- společná och.politika a sjednocené celní sazby

- **Společný trh**

- volný pohyb zboží, služeb, kapitálu, pracovní síly
- jeden ekonomický trh bez vnitřních hranic

- **Hospodářská unie**

- společný trh je doplněn o společnou měnu (řízená z centrální banky)

- **Úplná ekonom. integrace**

- dochází k integraci ekonomických politik

- **Integrace**

- prohlubování spolupráce, vyšší stabilita,...

ČR a její účast v MO

- EU
- OSN - 1993
- NATO - 1999
- OECD
- Visegrádská skupina (4-ČR, Polsko, Slovensko, Maďarsko)
- OBSE - Bezpečnost a spolupráce v Evropě
- Rada Evropy
- Interpol

- IMF - Mezinárodní měnový fond

OSN

- Celosvětově nejuznávanější mezinárodní organizace
- Usiluje o zachování světového míru, bezpečnosti a spravedlivých vztahů mezi státy
- **vznik** - 26. 6. 1945 (podpis Charty OSN)
- **sídlo** - New York
- 193 členských států
- 1946 - první Valné shromáždění OSN
- 2001 Nobelova cena za mír
- **Původní cíl** - navázat na činnost Společnosti národů <- neobstála jako garant bezpečnosti a míru
- **Současné cíle**
 - Zachování světového míru a bezpečnosti
 - Zajištění suverenity členských států
 - Humanitární pomoc
 - Zrovnoprávnění mužů a žen
 - Rozvojová pomoc

Orgány OSN

- **Rada bezpečnosti**
 - Nejvyšší výkonný orgán OSN
 - Má základní odpovědnost za udržení míru
 - 15 členů
 - 10 z nich je volených Valným shromážděním na 2 roky
 - 5 je stálých (USA, VB, Fr, Čína, Rusko) - právo veta
 - Její usnesení (požadavky) jsou právně závazné
 - **Pravomoci:**

- Uvalení mezinárodních sankcí
- Schválení mezinár. mírových operací a vojenských akcí
- **Valné shromáždění**
 - Druhý vrcholný orgán OSN
 - Zastoupeny všechny členské země (1 země = 1 hlas)
 - **Rezoluce**
 - Volí generálního tajemníka OSN a nestálé členy Rady bezpečnosti
 - Na rozdíl od R.B nemá žádné donucovací prostředky
- **Mezinárodní soudní dvůr**
 - Soudní orgán OSN, řeší mezinárodní spory mezi státy
 - Rozhodnutí jsou právně závazná, ale ne **exekutivně vynutitelná**
 - Může rozhodovat jen v případě předložení problému od sporných stran
 - Založen 1945, sídlo v Haagu
 - Tvoří ho 15 soudců volených na 9 let V. shromážděním a bezpečností
- **Ekonomická a sociální rada**
 - Monitoruje celkovou hosp. situaci v členských zemích
 - Vytváří prognózy dalšího vývoje, navrhuje opatření
 - Sleduje např.: Mezinár. měnový fond, ale i
 - Dále pak např.: podporuje dodržování lidských práv a základ. Svobod
- **Poručenská rada**
 - Vznikla pro správu 11 oblastí, které po 2. SV nezískaly status sam. státu
 - Postupně se osamostatnily, tak rada formálně ukončila svou činnost
 - Může se ale kdykoliv znovu sejít - bude-li potřeba
- **Sekretariát OSN**
 - Výkonný orgán OSN
 - Tvoří ho generální tajemník a jemu podřízený sekretariát
 - tajemník je jmenován na 5 let
 - Tajemník zastupuje OSN navenek, spravuje majetek OSN, právo účastnit se všech jednání OSN, předkládat R.B. návrhy otázek v případě, kdy má pocit že ohrožují svět. Mír
- **Mírové síly OSN** (modré barety)
 - vojenské jednotky, které členské státy na základě rezoluce poskytnou OSN k udržování míru v nestabilních částech světa

• Organizace OSN

- Mezinárodně měnový fond (IMF) - podporuje stabilitu měnových systémů ve světě
- Světová banka - pro obnovu a rozvoj, poskytuje dlouhodobé úvěry
- UNESCO - kultura a vzdělání
- UNICEF - dětský fond
- WHO - světová zdravotnická org.
- OPEC - země vyvážející ropu

Evropská Unie

- Mezinárodní organizace, sdružuje evropské státy
- vznik: 1.1.1993 (Maastrichtská smlouva)
- většina hlavních institucí sídlí v Bruselu
- symboly: vlajka, hymna, motto „Jednota v rozmanitosti“, euro
- 28 členů: Německo, Francie, Itálie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko, VB, Irsko, Dánsko, Řecko, Španělsko, Portugalsko, Švédsko, Finsko, Rakousko, ČR, Polsko, Slovensko, Bulharsko, Chorvatsko
- ČR vstoupila v roce 2004
- cíl: politická a hospodářská integrace členských zemí
- symboly: vlajka, hymna, motto „Jednota v rozmanitosti“, euro
- EU předcházelo:
 - 1952 - Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)
 - 1957 - Evropské hospodářské společenství (EHS)
 - 1958 - Společnost pro atomovou energii (EURATOM)
 - 1967 - sloučení těchto 3 organizací a vznik Evropské společnosti - summit v Haagu

Smlouvy EU

- **Maastrichtská smlouva (1992)**
 - Evropská společenství se přejmenovalo na EU
 - Vytvoření měnové unie s jednotnou měnou
 - Posílení integrace, zvýšení hospodářských nároků
 - Vstup Rakouska, Švédska a Finska
- **Shenghenská smlouva (1995)**
 - Zrušení hraniční kontroly a celních poplatků
 - Zrychlení přepravy, ochrana osobních údajů
 - Státy, které ke smlouvě přistoupily - součástí schengenského prostoru
- **Amsterodamská smlouva (1997)**
 - Zpřehlednila evropské smlouvy
 - Položila základy evropského občanství
 - Cíl- pol. unie, společná zahraniční politika
- **Nicejská smlouva (2000)**
 - Reforma institucí EU (vrcholných orgánů)
 - Přerozdělení hlasů v Radě ministrů ve prospěch větších států

Cíle EU:

- **Hospodářská unie**
 - Sladění hospodářské politiky členských zemí
 - Prosazení 4 základních svobod- volný pohyb lidí, služeb, zboží a kapitálu
- **Měnová unie**
 - Vytvoření Evropské centrální banky a stejné měny
 - 1.2002 přijala většina států euro
- **Politická unie**
 - Země jsou ochotny vzdát se části své suverenity
 - Sladit zahraniční politiku a poskytnout občanská práva na svém území

Orgánu EU

• **Evropská rada**

- Nejvyšší politický orgán EU
- Hlavní rozhodovací orgán
- Zastoupena předsedy vlády členských zemí
- V čele je předseda ER – stálý, volen na 2,5 roku
- Schází se 4krát ročně v Bruselu
- Stanovuje směřování EU, dává podněty Evropské komisi

• **Evropská komise**

- Nejvyšší výkonný orgán EU
- Sídlo: Brusel, Lucemburk
- 28 komisařů na 5 let, kterým je přidělena oblast- „portfolio“ (doprava, ŽP...)
- V čele – předseda + místopředsedové
- Reprezentuje EU navenek
- Vypracovává návrhy práv. předpisů
- Spravuje evropský rozpočet, dohlíží na dodržování evropského práva (smí ukládat sankce)

• **Rada EU**

- Resortní ministři členských zemí (na zasedání přítomen ministr, který odpovídá za pol. oblast dané země)
- Schvaluje právní předpisy a rozpočet EU
- Sídlí v Bruselu

• **Evropský parlament**

- Jediný přímo volený orgán EU
- Nejvyšší orgán zákonodárné moci
- Sídlo: Štrasburk, Brusel, Lucemburk
- 751 poslanců volených na 5 let (sdružují se do frakcí)
- V čele předseda a 14 místopředsedů
- Schvaluje právní předpisy a evropský rozpočet
- Vykonává demokratický dohled nad ostatními orgány

• **Soudní dvůr EU**

- Nejvyšší soudní orgán EU
- Sídlí v Lucemburku

- Řeší spory mezi státy, institucemi, podniky a soukromými osobami podle evropského práva
- Ze 3 orgánu:
 - **Soudní dvůr** - 28 soudců, 8 generálních advokátů
 - **Tribunál** - řeší případy předložené jedinci/podniky
 - **Soud pro veřejnou službu** - spory mezi unií a zaměstnanci

NATO

- Nejvýznamnější vojenská organizace
- Plánování společné obranné politiky, armády členských států podléhají společnému vedení
- vznik: 4.4.1949, Washington - důsledek napjatých vztahů, počátek studené války
- 12 zakládajících států (USA, Kanada, UK, FR, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie, Island)
- Ted 29 států - USA, Kanada, UK, FR, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie, Island, Řecko, Turecko, Něm., Španělsko, ČR, Maďarsko, Polsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko, Slovensko, Chorvatsko, Albánie, Černá hora
- ČR vstoupila 12. března 1999
- vstupem do NATO - závazek podílet se na společné obraně, v případě potřeby pomoci jinému státu

Orgány NATO:

- **Severoatlantická rada**
 - Nejvyšší politický orgán
 - Zastoupeny všechny členské země (ministři, předsedové vlád, velvyslanci,...)
 - Rozhoduje o společné zahraniční politice (a společném postupu členských zemí)
 - Má zvláštní pravomoci

- **Generální tajemník**
 - Nejvyšší představitel NATO
 - Reprezentuje NATO navenek, nemá rozhodovací pravomoce
- **Vojenský výbor**
 - Nejvyšší vojenský orgán NATO
 - Poskytuje rady a doporučení hlavním civilním orgánům
 - Rozhoduje o vojenských záležitostech
 - Plánují a realizují provedení vojenské akce
- **Skupina pro jaderné plánování**
 - Rozhoduje o jaderných otázkách – rozmístění jad. Zbraní, ...

Partnerství pro mír

- Založeno v lednu 1994
- Instrukce pro vojenskou spolupráci mezi členskými státy NATO a ostatními
- Cíl: posílit bezpečnost a stabilitu v Evropě

Globalizace

- Proces sblížení kultur a ekonomik různých národů a států
- Soubor ekonomických aktivit a procesů, které vyvolávají řady společenských důsledků
- Proces narušující zavedený model moderní politiky
- Hospodářství:
- Jednotné mezinárodní trhy-propojení jednotliv. Trhu
- Úroveň výroby a obchodu – z národní na globální
- Politika
- Kultura – pohyb lidí – „smazávání“ kulturních odlišností mezi národy

Důsledky globalizace:

- Celosvětové uvolnění obchodu, snazší pohyb osob i kapitálu
- Nadnárodní pomoc – snižování moci vlád jednotliv. států (vyšší vliv nadnárodních uskupení – firmy, MO,...)
- Hospodářská prosperita závislá na světovém trhu
- Změna dělby práce – přesun výroby do rozvojových zemí, ve vyspělých – řízení společnosti
- Provázanost finančních trhů – ekonomický růst rozvojových zemí
- Snadná výměna informací (médiá)
- Zvyšuje se pohyb a komunikace v prostoru („zmenšování světa“)

Symbol globalizace – McDonald's

Vliv globalizace na ČR:

- Významný příliv zahraničního kapitálu
- Stabilní měna
- Odbourávání některých jistot sociálního státu
- Větší možnost exportu českých podniků
- kritici ekonomické globalizace navrhují řešit negativní důsledky rovněž globálně (na půdě OSN), která pravidelně pořádá summity o životním prostředí a světové chudobě
- celosvětové iniciativy za prosazení ekologického a sociálního zákonodárství ve všech zemích, které by zabránilo neomezenému
- využívání přírodních i lidských zdrojů a hospodářského rozdílu ve světě

Kritika globalizace:

- Na půdě OSN – pořádá summity o životním prostředí a světové chudobě
- Vyzývají k celosvětovým iniciativám za prosazení ekologického a sociálního

zákonodárství ve všech zemích ® zabránilo by dosavadnímu neomezenému využívání přírodních i lidských zdrojů a hosp. rozdílům ve světě

- Globalizace neřeší naléhavé problémy lidstva - chudoba, ŽP,...,ale naopak tento nezdravý stav světa
- Globalizace má spoustu vedlejších důsledků - šíření nových nemocí, rychlejší a rozsáhlejší ničení ŽP,...

Globální problémy

- problémy týkající se celého lidstva, přesahují hranice jednotlivých států
- **Populační exploze**
 - Počet lidí na světě stále roste ® zvyšuje se spotřeba surovin
 - Roste průměrná délka života
 - V rozvojových zemích mnoho lidí trpí podvýživou, nemají dostatek pitné vody
 - Šíření nemoci
 - Negramotnost (dnes už ale klesá)
- **Zhoršování kvality ŽP**
 - Hlavně v rozvojových zemích - nedostatek financí
 - Nedostatek pitné vody, úbytek zemědělské půdy, odlesňování
 - Vyhynutí některých druhů živočichů a rostlin (důsledek změny ŽP, spotřeby surovin a energií)
 - Emise skleníkových plynů
- **Mezinárodní vztahy, bezpečnostní hrozby**
 - Ve světě hrozí mnoho konfliktů, mohly přerůst v globální válku
 - Snaží se kontrolovat OSN
 - Dnes převážně vnitrostátní konflikty, občanské války, války za nezávislost
 - Zvyšuje se počet jaderných mocností (Indie, Pákistán)
 - Terorismus (Islám)
- **Chudoba**
- **Spotřeba surovin a energie**
- **Rostoucí množství odpadů**
- **Emigrace**

- **Rasové, etnické, náboženské a politické konflikty**